DOSYA KONUSU

Kadınlar Bu İşe Ne Diyor?

ABD'de yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre belli başlı müzelerde yer alan işlerin yüzde 85'i erkek sanatçılara ait. Yani kadın sanatçı temsiliyetinin vahim denecek kadar az. Peki bizde durum ne? Türkiye'de çalışıp üreten kadın sanatçılar Nilbar Güres, Neriman Polat, Elif Uras, Burcu Yağcıoğlu, Elmas Deniz ve Özlem Günyol'a sorduk.

Şebnem KIRMACI

Bu bir erkek kulübü ve erkeklere her zaman daha çok şans tanınır

Nilbar Güreş

2000 senesinden beri İstanbul'da değil, yurtdışıyla İstanbul arasında çalısıvorum. Dolayısıyla kadın sanatçı olma durumunu coğrafyaya bağlı çeşitli getiri ve götürüleriyle heryerde farklı tecrübe ediyorum. Böyle bir soruda ise konunun en başına gitmek lazım.

Dezavantajı avantaja çevirmeye dair: Örneğin, kadın olduğunuz için sanat eğitimi almanız daha kolay olabilir erkeklere göre, çünkü kadın ev-atölyesinde bir şeyler yaparak yaşayabilir (?!) Genel geçer, normatif toplumsal zırva bir fikre göre...

Eş ve anne rollerinin, sanatçı kimliğinin önüne geçeceği düşünülüyor

Elif Uras

Nochlin 1971 tarihli bir yazısında neden hiç büyük kadın sanatçı olmadığını sorgular. Sanat eğitiminin kadınlara açık olmamasından, ataerkil toplumlarda sadece erkek sanatçıları dahi olarak niteleyen önyargılara uzanan nedenlerden bahseder. Bunu yazdıktan sonra kadınların sanat dünyasındaki temsiliyeti konusunda ilerlemeler oldu ama hâlâ erkek sanatçılar galerilerde ve müze koleksiyonlarında çoğunlukta, müzayedelerde eserleri yüksek fiyatlara satılan kadın bulmak zor. En başarılı kadın sanatçıların büyük kısmı Louise Bourgeois gibi yaşını basını aldıktan sonra keşfediliyorlar. Son zamanlarda ses getiren basarılı kadın sanatcılardan bircoğu 80'lerinde, bazıları da ölümden sonra ünlenivor. Geta Bratescu. Carol Rama, Merisa Merz, Zelia Sanchez, Carmen Harrera su anda aklıma gelenler. Hâlâ eş ve anne rollerinin kadının sanatçı kimliğinin önüne geçeceği düşünülüyor ki bunun tam tersi olmalı.

ABD'de okuduğum ve yaşadığım için müzelerin beyaz erkek sanatçılarla dolu olduğunun uzun zamandır farkındayım. Müze yönetimleri, idari kurulları da beyaz ve erkek ağırlıklı. Galeriler de çoğunlukla böyle. Sanat dünyasında kadın müze yöneticileri, galeriler ve küratörlerin sayısı arttıkça başka ırklardan kültürlerden gelen farklı cinsel kimliğe sahip sanatçıların da görünürlüğü artacak.

ka açılardan da çok daha karmaşık okuyorum. Yani, sadece dışarıdan maruz kalınan olarak değil, mesela bir de kadın sanatçı olma durumunda, kadının bedeni karşısında kaldığı durumlarla alakalı. Biyolojik olarak kadın doğmuş sanatçılar menopoza dek her ay regl olur ve mesela eğer bu dönemi sert yaşayan biriyseniz o günlerde çalışamaz, toplantılara katılamazsınız. Bu büyük bir engel ve olumsuzluktur bizler için.

Yurtdışında ise benim gibi koyu renk saç ve göz rengine sahip her kadın, pasaport kontrolünden geçerken,en az iki kez kontrol edilir. Yani, bir de geldiğiniz ülkenin dünya haritasındaki ekonomik sınıfsal konumu, ayrımcılık yaşamanızda rol oynar. Viyana'da sanat okuyorum, dediğimde bazı yeni tanıştığım akademisyenler, karşılaştığımız akşam yemeklerinde bana kıs kıs gülüyorlardı. Cünkü, "Türkiyeli kadın sanatçı olmaz, o ancak ev kadını olur, ne sanat okuması bu kız iki seneye evlenir, doğurur" gibisinden. Veya "Türkiye'de sanat mı varmış?" gibi, soru işaretleriyle dolu insanlar çok fazla mevcut yurtdışında. Viyana Güzel Sanatlar Akademisi sınavına girerken bana, "Başörtün nerede?" diye sormuşlardı. Eminim erkek bir sanatçı bu tecrübemi hayal bile edemez.

Bütün ülkeler, gizli ırkçı ve ayrımcıdır ve bunu bu istatistikler sayesinde daha net anlarsınız. Türkiye'de de durum böyle ayrıca. Müze ve kurum çalışanları ya da bienal küratörleri, mahallelerinde içki içip, sosyalleştikleri kanka erkek sanatçı dostlarına sergi ve kitap yapıyorlar, destekliyor ve işlerini satıyorlar. Türkiye, Venedik Pavyonu'na üst üste iki kez ya da daha çok erkek sanatçılarla gitti ama mesela üst üste kadın sanatçılarla gitti mi ya da gidecek mi? Amerikan istatistiğinden çıkışla, Türkiye'nin siyahları Kürtlerdir desek, Kürt sanatçıla-

Sürekli Türkiye'de değilim

ama kadın sanatçılarımızın çok

çok görünürlük kazandığın

düşünüyorum. Ben eşitliğe

başarılı olduğunu ve gittikçe daha

inanıyorum, o nedenle kadınların

müzelerde galerilerde temsiliyet-

leri en az yüzde 50 olana kadar

denilemez diye düşünüyorum.

Müzayede sonuçlarına bakarsanız

Fahrelnissa Zeid dışında listelerin

göremiyorum. Bu dengelenmediği

"yeteri kadar yer bulmuş"

başında başka kadın sanatçı

sürece kadınlar "hak ettikleri

Her mecrada, temsiliyette

eşitlik, ekonomik değerlerde

Baltimore Müzesinin eşitlik

saglamak icin bir süre sadece

başlaması yerinde bir karar.

değil bütün alanlarda, galeri

Sadece müze koleksiyonlarında

temsilivetinden, misafir sanatçı

programlarına, sergilerden sanat

medyasına kadar her mecrada

Sadece kendi tecrübemden

çalışmaktan çok mutluyum.

bahsedebilirim. Sanat üretimimin

her alanında kadın meslektaşlarla

eşitlik olması gerekiyor.

kadın sanatçıların işlerini almaya

eşitlik yaratmaya çalışmak.

değeri" görmeyecekler.

rın da bu ülkede görünürlüğü son derece Diğer yandan,ben bu soruyu başsorgulanır bir aşamada. Kürt kadın sanatçılarsa yine Kürt erkek meslektaşlarından, gözlemlerime göre, hiç destek görmüyor. İki sene evvel Mardin Bienali'ne katılan, civar bölgenin erkek sanatçılarının, aynı veya komşu şehirde yaşayan biricik kadın meslektaşlarını Bienal küratörleri ile tanıştırmadığına

şahit olup çok şaşırdım ve de ayıpladım. Ben genel olarak sadece erkek, sadece kadın, sadece şuralı veya buralı, sadece şu veya bu kökenli insanlarla sergi yapma fikrini ayrımcı ve kolonyalist buluyorum ama bir sergi yapılırken veya koleksiyon oluşturulurken denge ve çeşitlilik önemli. Sadece kadın sanatçı eseri toplamaksa bir tavır ve politik aksiyondur; zihin açar, örnek olur. Kişisel bir tercih, direkt bir kamu meselesi olmasa da her durumda destek-

Elbette hayır. Bir de yer bulsa da kadınlara değer görülen konumlar, onlara verilen şansların limiti de çok belirleyici. Genç bir kadın sanatçıya ufak ya da uvgunsuz bir müze odasında sergi yapmak da bir şey ifade etmiyor, anlataoildim mi? Bu bir erkek kulübü ve erkeklere her zaman daha çok şans tanınır. Kadınların sanat alanında varolabilmesi zaten çok geç bir hareket. Türkiye'de ne yazık ki ilişkiler çok kişisel. Herkes önce eşini dostunu sergiliyor. Ayrıca yatmadıkları kadınlarla çok zor ilişki kuran bir erkek toplumunda yaşadığımızı hatırlarsak, Türkiye dediğimizde kadın sanatçılarla kolay kolay entelektüel bir ilişki kuramayan erkek müze ve kurum müdürlerinin oluşturduğu bir baloncuktan bahsediyoruz aslında.

Bu soru, beni yine sınıf meselesini gündeme getirmeye yöneltti. Bu ülke, bir sınıf ülkesi sonuçta ve ailesi tarafından desteklenen, aileden gelen güçle sanat dünyasında yer tutan çok fazla insan var. açıyorlar, sergi açıyorlar ve aile ilişkileri üzerinden iş satıyorlar vs., vs. Bazı galerilerse aile ilişkileri üzerinden satış garantisi olan bu kötü sanatçıları zaten uçarak tercih ediyor. Bence, cinsiyet ayırmaksızın, sanatçıların ekonomik koşullarının zorluğuna dair hassasiyetleri olan oluşumlar kurulması gerek. Kadınları, "kadın" diye diye, kadına dair olan her şeye, o şeyler ne ise, o köşeye sıkıştırmak ve ona dair beklentilere girmek de çok yanlış. Kadınlar her şeyle llgilenebilir, her yere gidebilir, her konuda üretebilirler. İnsanların doğal olarak tam da bu bağlamda desteklenmesi gerekiyor. Mesela Brezilya'da hükümetin sanata ve eğitime dair çok fazla yatırımı yok, fakat özel koleksiyonerler veya yiliksever insanlar kendi bütçeleri ile duruma el atmışlar, iyi mimarlarla çalışıp muhteşem mekânlar kurmuşlar. Bu yarım günlük okullarda çocuklar istedikleri her sevi bedava öğrenebiliyor. Türkiye'de de yeterince varlıklı insan var. Mesela bu insanlar, her okulun bahçesine bir ekstra bina yaptırıp içine dört bilgisayar ve aylık sanat malzemesi bağışlayarak, çok şey yapabilir sanat adına. Ya da köylerde, şehirlerde sanat atölyeleri kurabilir, film haftaları organize edebilirler. Böyle anonim ve iyi niyetli hareketlerde bulunmak yerine, ne yazık ki "biz genç sanatçıları destekliyoruz" kisvesi altında, gençlerden piyasanın çok altında fiyata alışveriş yapmayı yeğliyor bizim koleksiyonerler. Desteğe ihtiyacı olan yetenekli

Bunların bir kısmı da kadın ve canları ne

istiyorsa yapıyorlar. Dükkân tutup galeri

Türkiye'de genel olarak bir dayanış-

insanların tam burs sistemiyle yurtdışına

lazım. Sanatseverler ve ülkenin gelişme-

sini isteyenler, kullanmadıkları evleri

sanatçılara atölye olarak sunsunlar.

çözsünler derim.

çıkmaları ve orada en azından bir süre bu-

Paraları ve imkânları var; kalpleri de varsa

cinsiyeti yok

Özlem Günyol

Sanatçı kelimesinin bir

Bizim durumumuzda bu bi-

niz varsa, cinsiyetiniz arka plan-

da kalıyor. Bu nedenle ne Mustafa

erkek olmanın ne de ben kadın

olmanın avantajını ya da deza-

vantajını kariyer anlamında ya-

samadık. Fakat ikili üretiminin

sılastık. İlk zamanlarda özellik-

le de Türkiye'de "Özlem Günyol

verenler oldu.

bir konunun verilere dayanan

Özellikle son zamanlarda bu

kadın sanatçıları bir kategori gibi

anmaktan ya da ayırmaktansa,

kadınlık/erkeklik algısıüzerine

sinin bir cinsiyeti yok, sanatçı

kelimesine bir cinsiyetin lehine

'sanatçı" kelimesine yüklenen

somutlaşmış haliyle karşı

karşıyayız. Ancak sonuçlar

tahminlerin de ötesinde!

duruma biraz daha dikkat

raz daha farklı sanırım. Eğer

karşı cinsle bir üretim pratiği-

nmaları lazım. Dil sorununun çözülmesi

ma durumu yok. Çünkü dayanışma için iki tarafın da benzer güçte, en azından aynı niyette olması gerek. Türkiye'de dayanışma yerine, adam çıkarmak, cımbızla insan seçip ona şekil verip star oluşturmak var. Hangi sanatçı en çok kafa sallıyor ve her şeye evet, diyorsa, duyarsız ve eleştiri gücünden uzaksa, zayıf ve yönlendirilmeye müsaitse bu sanatçılar seçilip tepsiyle piyasaya servis ediliyor. Bu insanlar da aslında sanatçı değil, sanatçı yapılıyorlar, sanatçı olarak pazarlanıyorar. Yoksa bu tip her şeye evet, diyen uyumlu insanların, sergi açılışlarına takım elbise giyip gidenlerin, sanatcıdan sayıldığı sanat tarihinin neresinde görülmüş? Yok öyle şey. Türkiye'de en büyük sergileri yapan Türkiyeli sanatçılar, yurtdışında çoğu kez bir hiç mesela ve bu da torpil sistemini açık ediyor. Ben kendi adıma dayanısmaya önem veren ve uygulayan biriyim, sanatçı arkadaşlarımı koleksiyonerlerle tanıştırırım, satsınlar, iliski kursunlar isterim. Halen de böyleyim ama şimdiye dek biri de gelip "Nilbar gel seni şu koleksiyonerle tanıştırayım" demedi mesela! Demek ki insanlar kötü ve hırsları onları tüketmiş durumda.

Gecen sene bir arkadasımı bir sergiye küratör olarak davet ettik. Kendisiyle aynı binada sergi yaptık. Sonunda tenezzül edip benim sergimi sosyal medya hesabından paylaşmadı bile! Benim bu eleştirimi duyunca da utanıp facebook sayfasına kocaman "Nilbar Güreş'e teşekkürler" yazmış. Hâlbuki benim istediğim ve beklediğim teşekkür falan değildi, asıl ben ona defalarca ve içtenlikle benimle aynı binada iyi bir sergi yaptığı ve bana eşlik ettiği için teşekkür ettim. Ben sadece benim sergimi görmezden gelmemesini beklerdim. Bana bunu yapan insan da kadın, aktivist ve feminist. E ne oldu şimdi? İdeolojiler ve kotalar bir yana, nezaket ve saygıyla insan olabildik mi? Önce insanlık, sonra sanat.

Kadın sanatçıların görünürlükleri, varoluşları, desteklenmeleri, işerinin kurumlar, kolleksiyonerler tarafından satın alınması erkek sanatçılara oranla çok daha zor. Bu benim hayatıma da yansıdı. Ayrımcılığın nasıl çeşitli

kategorilerde işlediğini ve müzelerin bunun nasıl taşıyıcısı, göstereni, biriktireni olduğunu bu raporlarda gayet net görüyoruz. yüzde 85'i erkek sanatçılardan oluşan , yüzde 87'si beyaz sanatçılardan oluşan müzelerin temsiliyetini sorgulamak şart. Bu bağlamda Türkiye'deki müzelerin, kurumların kolleksiyonlarındaki kadın sanatçı/ erkek sanatçı oranları ve diğer avrımcı katmanları incelemek gerekiyor. Baltimore Müzesinin 2020 yılında sadece kadın sanatçılardan iş alacağını acıklaması cok etkilevici, umarım örnek teşkil eder. Yine bu raporların sunulması ayrımcılığı önlemek adına umut verici, eğer buna benzer raporlamaları

Kadın sanatçının

yapının kırılması

gerekiyor

Neriman Polat

sesinin kısıldığı erk-

Galerilerdeki temsil edilen kadın sanatçı ve erkek sanatçı oranlarına bakarsak hala yeterince esitlik vok. Avrıca müzelerin daha çok kadın sanatçının işlerini almaları ve sergilerinde yer açması gerekiyor. Örneğin stanbul Modern , Koleksiyondan Bir Seçki sergisinde 49 kadın

sanatçı / 88 erkek sanatçıdan

Türkiye de görebilirsek, sanırım

bu eşitsizlik daha iyi anlaşılacak-

olusan bir seçki hazırlanmış. Pera Müzesinde şu günlerde devam eden Bir Yol Öyküsü sergisinde 10 fotoğraf sanatçısından sadece ikisi kadın. Tek tek galerileri ve sergileri, müze koleksiyonlarını

incelersek karşımıza epey eşitsiz

sonuçlar ortaya çıkacağı kesin. Güncel sanat alanında kadın sanatçıların görünürlüğü görece olarak iyi olduğunu düşünüyorum. Asıl sorun kadın sanatçıları destekleven fonların, kurumların olmaması Özellikle üretimi destekleven fonlara cok ihtivac var. Öncelikle kurumlar, müzeler kadın sanatçılar için bunu yapmalılar. Şeffaf işleyen, üretimi ve yaşamı desteklemeli ve kaynaklar yaratmalılar. Bunun için ilişkiler ağının dışına çıkılması şart, çünkü bir avuç sanatçının iyi ilişkiler kurma üzerinden desteklendiği bir ülke burası, bu anlamda da kadın sanatçının

erk- yapının kırılması gerekiyor. Kadın dayanışması bir kriz anında ortaya çıkar diye düşünüyorum. Ama keşke daha örgütlü bir yapımız olsa, yani dayanışmanın ötesine geçebilsek.

sözünün, sesinin de kısıldığı

getirdiği bir çok dezavantajla karanlam yüklenmesi gibi birproblem & Mustafa Kunt" yerine "Mustafa var.Bunun yanında mesela kendi Kunt & Özlem Günyol" olarak bapozisvonum acısından düsündüsılan sergi davetiyeleri oldu. Erkek ğümde, yukarıdaki soru kadın

olan içgüdüsel bir şekilde öne alıolarak benim pozisyonumu nırken kadının pozisyonu sadedakapsıyor mu? Çok emin değilim. ce onun yanıymış gibi. Ama bu Evet, tabi görünürlük de algı sadece Türkiye'ye özgü değil. Almanya'da da aynı. Örneğin yaönemli ama bu görünürlüğün nımıza konuşmak için gelen binasıl elde edildiği kalıcılığı risi -ki bu genellikle erkek oluvor açısından daha önemli. Cok beden diliyle sadece erkek olanın söyledikleriyle ilgilenildiğini gösteriyor, hatta benden gelen sorulara bile Mustafa'ya bakarak cevap

kuvvetli işler üreten önemli kadın sanatçılar var zaten. Ama bu sanatçıların işleri koleksiyonlarda yeterince yer alıyor mu? Bence artık bugün görünürlük eskiden olduğu gibi bir problem değil. Bildiğimiz ve konuştuğumuz Problem neyin tarihselleşeceğinde çıkıyor. Örneğin, müze koleksiyonlarında gördüğümüz işlerin ezici çoğunluğu erkek sanatçılara aitse, bu aynı zamanda "sanat eseri"ni çoğunlukla erkek sanatçıların gözlerinden izlemişiz de demektir. Bu durumda belki de edildiğini gözlemliyorum. Burada yıllar içerisinde içselleştirdiğimiz "sanat" algısından başlamak gerekebilir

Bahsettiğiniz anlamda bir düşünmek lazım. Sanatçı kelimekadın dayanışması var mi bilemiyorum, pek sanmıyorum. Türkiye'de yaşayan ve çalışan bir kadın sanatçı olarak cinsiyetiniz kariyerinizi olumlu ya da olumsuz etkiledi mi? Varsa örneklerle anlatır mısınız?

ABD'de yapılan ve tartışmalara kapı aralayan araştırmanın sonuçları hakkında ne düşünüyorsunuz?

Genel olarak Türkiye'de güncel sanat alanında kadın sanatçıların hak ettiği değeri gördüğünü ve müzelerde/sanat kurumlarında/sanat galerilerinde yeteri kadar yer bulduğunu düsünüyor musunuz?

Kadınların güncel sanat alanında eğer daha fazla görünürlülüğe sahip olması gerektiğini düşünüyorsanız, çözüm önerilerinizi paylaşır mısınız?

Türkiye'de güncel sanat alanında kadın dayanışması olduğunu düşünüyor musunuz?

Nilbar Güreş, Söz Veren Eller / Promising Hands, 2014

Erkeklere sunulan imtiyazlardan mahrum olarak yaşadığımı biliyorum

Burcu Yağcıoğlu

Öğrenciyken bir hocamız biz kadın öğrencilerine, "sanat dünyasında kendinizi var etmek istiyorsanız güçlü bir küratör va da galericiyle birlikte olabilirsiniz. Bu da bir yol, bunu yapanlar var, siz niye yapmayasınız?" demişti. Yine öğrenciliğimden su güne kadar koleksiyonerlerin, kadın sanatçıların hamile kalıp sanat yapmayı bırakmaları ihtimaline karşı bize yatırım yapmaktan çekindikleri söylenir durur. Üniversite öğretmenimin söylediği türden bir kariyer yapan ya da bebeği oldu diye sanatı bırakan bir kadın sanatçı görmedim ben. Ama kadın sanatçıları cinseller, sistematik bir kadın sanatçı ayrımcılığının ortada olduğunu gösteriyor bana kalırsa.

Ben kariyerimde genel olarak desteklendiğimi hissettim. Ama varın erkek olarak uyansam ve sanatıma bu cinsiyetle devam etsem, belki başka şeyler düşünürüm. Guardian gazetesinde trans bir erkeğin deneyimlerini paylaştığı bir yazıyı okumuştum. 20'li yaşlarının ortalarına kadar kadın cinsiyetiyle yaşayıp sonrasında cinsiyetini değiştirmiş bir kişiydi bu. Büyük bir firmada erkek kimliğiyle yeni bir işe başladığında kendisine atfedilen güçle afalladığını ve bununla ne yapacağını uzunca bir süre bilemediğini söylüyordu. Arada bir bir erkek sanatçıya ve pratiğine bakıp ona duyulan güvenin ve verilen desteğin o sanat pratiğinin kuvvetinden değil, erkek olmanın gücünden geldiğine yorduğum olur. Erkeklere sunulan imtiyazlardan mahrum olarak yaşadığımı biliyorum, ama yine de bir anda bu güçle ve krediyle donatılsam, bu trans erkeğin deneyiminde olduğu gibi

şaşıp kalabilirim. Aklıma Guerilla Girls'in 2006 yılında İstanbul'da yaptığı işini getirdi. Türkiye'deki galerilerin kadın sanatçılara, batıdaki galerilere oranla daha fazla yer verdiğini ama müzeler için aynı şeyin söylenemeyeceğini söyledikleri bir işleri vardı. Başka bir işlerinde de batıdaki modern sanatlar müzelerinde, kadın sanatçıların islerinin koleksiyonun yüzde 5'ini oluşturduğundan, buna karşın bu işlerin yüzde 85'inin kadın olduğunu gösterdikleri başka bir billboard'ları daha var. ABD'de yapılan araştırmanın verileriyle Guerilla Girls'in sunduğu veriler arasında yüzde 10'luk bir fark var. Bu son yapılan araştırmanın, önceki yıllarda yapılmış araştırmalarla yan yana bakılmasının ilginç olabileceğini düşündüm dolayısıyla. Sanatın erkekler tarafından ve erkekler için yazılmış bir tarihi olduğunu ve çağdaş sanatın tüm çok sesliliğine rağmen bundan muaf olmadığını biliyoruz zaten ama geçtiğimiz 10-20-30 senede bu oranlarda bir değişim var mı diye merak ettim.

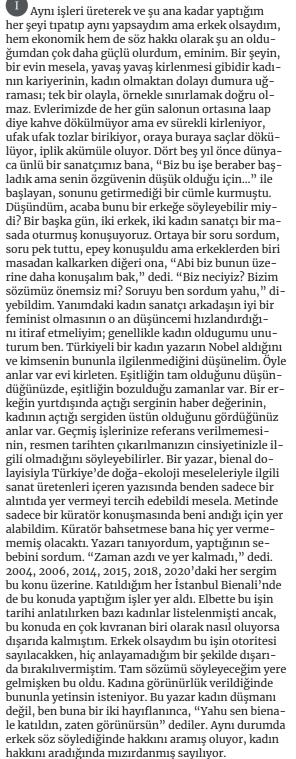
Türkiye'de kadın sanatçıların görünürlüğü, bazı batı ülkelerinden bile yüksek gibi görünüyor. Ben bunun cinsiyet ayrımcılığı konusunda aldığımız yolla ilgili olduğunu düşünmüyorum. Hatta bir anlamda tam tersi bir durum bile olabilir. Türkiye genelinde Güzel Sanatlar okullarındaki kadın erkek öğrenci oranlarını bilemiyorum ama kendi deneyimimde kadın öğrencilerin sayıca erkek öğrencilerden fazla olduğunu gördüm. Türkiye'de kız öğrencilerin sanata meyilli olmalarına aileler daha çok müsaade ediyor gibi geliyor bana. Bir erkeğin mühendislik ya da işletme gibi maddi getirisi garantili bir mesleğe sahip olması, bir kadının ekonomik özgürlüğüne sahip olmasından daha önemli görülüyor. O sebeple kadınların sanatla, yarı meslek yarı hobi olarak görülen, ekonomik özgürlüğe erişmenin diğer meslek alanlarına kıyasla çok daha zor olduğu bilinen bir alanla uğrasmasına daha sıcak bakılıyor. Dolayısıyla daha fazla genç kadın sanat okuyabiliyor. Okullar genç kadın sanatçılar mezun ediyorlar ama belki sonrasında ne olduğuna bakmak da anlamlı olabilir. Mimar Sinan'da resim bölümünde 40 öğrenciydik ve bunlardan sadece beşi erkekti. Şu an bu erkek öğrencilerin hepsi aktif olarak sanat yapıyor. 35 kadın mezunun da yine sadece beş, altı tanesi sanat pratiğini devam ettirebildi. Bu oranın ve farkın daha büyük ölçekte bir izdüşümü var mı merak

Kadınların sanat yapmaya devam etmelerini sağlamak en önemlisi bence. Görünürlüğün sanatçılara devam etmeleri için cesaret vermesi ve bazı durumlarda da ekonomik getirisi olabilmesi önemli. Bir pratiğin gelişebilmesi o pratiğe duyulan inanca, zamana ve o zamanı satın alabilecek paraya bağlı

Evet, Türkiye'de sanat alanında kadın dayanış-

Erkek hakkını aramış, kadın mızırdanmış oluyor

Elmas Deniz

Benzer araştırmalarda Almanya ve İngiltere'de de durumun pek iyi olmadığı görülüyor. Hatta Almanya örneğinde tacize yaklasan vakalardan bahsediliyordu, İskandinav ülkeleri daha iyi durumda olsa da yine de sorunlar var. Aslında uzun bir batı tarihi boyunca kadınların her alanda evvelden var olmadığına ve bunun günümüzde değiştiğine olan kör bir inançtan söz ediyorum. Kadınları okullara kabul ettiklerinde, yazmalarına izin verdiklerinde her şeyin çözüleceğini ve çözüldüğünü sanmanın birikmiş sonuçları bunlar. İşin kötüsü bir tür moda gibi gelip gececeğini de düşünüyorum. Örneğin günümüzde siyahi temsiliyetin azlığına çare aranıyor, ancak sorunun kökenine inilmediği, temeldeki sorun çözülmediği için siyahi temsiliyetini artırma cabası göstermelik bir tür 'moda'ya dönüşüyor. Durumu 'kurtaran' göstermelik iki sergiden sonra, her şeyin eski haline dönmesinden endişe ediyorum. Bu durumu takip etmek ve yeni istatistiklere bakmak

çok önemli. Feminizm sanatta evvelden de vardı, örneğin Guerilla Girls 1985 de kuruldu, o zamandan bu zamana değişen bir şey olmadığını görüyoruz.

Türkiye'de kadın sanatçıların kendilerine, iyi veya kötü yer bulabildiklerini düşünüyorum. Üstelik aramızda, feminist olmayan sanatçı yoktur bence, ki bu bir sans. Avrupa'daki gibi verlesik kurumların ve yerleşik yapının olmamasının, Türkiye sanatında bazı şeylere izin verdiğini düşünüyorum. Oradaki birikimle kıyaslarsak Türkiye'de müzeler hâlâ kurulus asamasında. Dolavisiyla Türkiye'de bugün

müzelerin daha dikkatli olduğunu düşünüyorum. Ancak, kadınların sergilerde ne kadar yar aldığına dair sayısal verilerin de yeterli olmadığı kanaatindeyim. Daha ciddi dönüşümler yapmak ve buna emek harcamak gerekiyor. Trans kadınların deneyimlerini okumustum, "erkek olarak" dolasmaya basladıklarında fikirlerinin kıymetlendiğinden söz ediyorlardı; bundan çok etkilendim. Koleksiyonlar açısından bakıldığında erkek sanatçılar erken yaşlarda koleksiyonlara girmeye başlıyor, dolayısıyla ekonomik olarak da kadından üstün oluyorlar. Erken yaşlarda para kazanmak, onlara daha fazla dolasım ve hareket imkânı sağlıyor, böylece eşitsizlik zamana yayılıyor. Koleksiyoncular kadın sanatçıların yapıtlarını almak için kadının 40'larına gelmesini bekliyor, sanırım kadın sanatçının doğurganlık durumunu hesaplıyorlar. Ne tuhaf! Bunun böyle olduğunu da söyleyemiyorsunuz, çünkü bahanesi hemen bulunuyor.

Birincisi, kadın ve erkek sanatçıların kaç yapıtının sergilerde, müzelerde ve galerilerde yer bulduğuna bakıp istatistik tutacağız. Değerlendirme yaparken otoriteye, erke ve erkeğe daha fazla değer veren bir kültürden geldigimizi, bu tutumun tüm dünyada da geçerli olduğunu aklımızda tutacağız. Kadın veya erkek, söylenen sözün, yapılan işin kendisini merkeze almayı başarabilirsek, bu kendili ğinden olur aslında. Ancak, sanat pek çok alana kıyasla daha muğlak degerlendirmeler ve kişisel kanaatlere dayanabiliyor. Tarihsel olarak erkek egemen bir sistemde, kadınların kendisine yer bulabilmesi için yeni bir dil, yeni bir inşa, yeni bir alan gerekiyor. Başka türlü yeni bir şey kurabileceğimizi düşünmüyorum. Çünkü erkekler tarafından kurulmuş, kuralları onlar tarafından belirlenmiş, onların kıstaslarına göre işleyen bir alanda herhangi bir şeyi eskisinden farklı yapamayız.

Kadın dayanışması fena değil aslında ama örgütlü değil. Hatta mesleki de değil. Daha çok sanki komşular veya arkadaşlar arasında bir dayanışma gibi... Kadın Eserleri Kütüphanesi'ne eser bağışlayarak satışından gelir elde edilmesi için K.E.K sevenler sergisi düzenlenmişti, ona katılmıştım. En çok orada bunu hissetmiştim. Kütüphanenin geçmişteki kadın sanatçılarla yıllar içinde kopan bağları yeniden canlandırma çabası önemliydi.